

YLISEN JA MUTALAN VÄLISEN ALUEEN LUONTOSELVITYS

- Pohjankylän laajennusosa -

Yleistä

Ylöjärven kaupunki laatii osayleiskaavaa Vahannan ja Mutalan väliselle alueelle. Alueelta on tehty luonto-, linnusto- ja liito-oravakartoitukset vuosina 2004-2006. Tämä luontoselvitys koskee osayleiskaavan koillisosaa, mihin kaavoitusalueetta päätettiin jatkaa v. 2007.

Mutalan Pohjakylän alue muodostuu laajasta peltoalueesta, joka ympäröi Näsijärven Mutalanlahtea. Vain alueen luoteisosassa on kuusivaltaista metsää. Alueella on sekä vanhaa että aivan viime vuosina rakennettua ympäristöä. Myös rannat ovat melko rakennettuja. Pellot ovat suurelta osin vielä viljelyksen piirissä ja maisemallisesti kauniita. Erityisesti tilojen Vesa ja Pietilä pohjoispuolella on peltojen keskellä myös erittäin kauniita kallioisia metsäsaarekkeita ja pellonreunusmetsiä komeine katajineen.

Selvitys perustuu alueella tekijän kesällä ja syksyllä 2007 suorittamiin maastokäynteihin ja alueelta tehtyihin muihin selvityksiin, joista on luettelo selvityksen lopussa.

Geologia

Vahannan ja Mutalan välinen alue on kallioperältään pääosin graniittia. Alueelta ei ole tiedossa kallioperältään erityisen arvokkaita alueita. Kallioperää on näkyvissä vain paikoin pieninä kalliokumpareina. Komeimmat kalliopaljastumat ovat Pietilän pohjoispuolella, missä korkeimmat kallioseinämät ovat yli 5 metriä korkeita. Pinnanmuodoiltaan alue on muutoin kumpuilevaa. Kalliokumpareiden väliset alueet ovat pääosin savisia peltoja ja moreenia on vain kallioidenalueiden ympärillä.

Vesistöt ja ranta-alueet

Vahannan-Mutalan alue kuuluu kokonaisuudessaan Näsijärven lähialueen vesistöalueeseen. Koko kaavoitettavalla alueella vedet laskevat Näsijärven Mutalanlahteen. Suurin Mutalanlahteen laskeva uoma on Kärpänoja, joka on Majajärven laskupuro. Peltojen halki laskee lisäksi suurehkoja valtaojia Mutalanlahden itäpuolella. Seppälä-tilan kohdalla ojaan on tehty pieni tekolampi.

Näsijärvi

Mutalanlahden rannoilla on runsaasti peltoja. Lahden vesi on peruslaadultaan kirkasta ja vähäravinteista. Vesi on lievästi ruskeaa ja humusleima on kohtalainen. Myös happitilanne on hyvä, joten veden yleislaatu on hyvä (Paakkinen 2001). Lahtea kuormittavat haja-asutus ja maa- ja metsätalous.

Mutalanlahteen laskeva Kärpänoja saa vetensä vedenlaadultaan huonosta Majajärvestä, joka on rehevöitynyt hajakuormituksesta. Majajärven fosforipitoisuus on erittäin reheville vesille ominaista ja happitilanteessa on ollut ongelmia. Siten Kärpänojan veden laatukin lienee melko huono.

Selvitysalueella on vapaata rantaa Mutalanlahden itärannalla. Kaikki vapaat rannat ovat tärkeitä virkistyskäytön kannalta. Vesa-tilan kohdalla rantavyöhyke (7) pellon ja järven välillä on hyvin kapea ja kasvillisuudeltaan lähinnä paju-, harmaaleppä- ja koivutiheikköä. Joukossa on myös muutamia havupuita. Taikinamarja ja punaherukka ovat vaateliaampaa lajistoa. Paikoin ranta on kallioinen, mutta keltamaksaruohon ohella valtalajit ovat paljolti peltolajeja. Vesikasvillisuus muodostuu lähinnä leveähköstä järviruokosta. Ojan suulla on myös saroja ja järvikortetta.

Eteläisempi vapaa rantavyöhyke (8) Viinikka-tilan kohdalla on huomattavasti leveämpi ja metsäinen. Puusto on suurimmilta osin lähes puhdasta koivikkoa, mutta joukossa on lisäksi mm. pajua, pihlajaa, tuomea ja harmaaleppää. Ylempänä pellon reunalla on erityisesti Viinikka-tilan lähellä tuoretta, mäntyvaltaista, kallioista kangasmetsää. Alueen läpi laskeva painanne on pääosin kuiva eikä siinä ole juuri puronvarsien kasvillisuutta. Painannetta ympäröi tiheä pajukko.

Järven rannan pienialainen lehtokorpi

Rantavyöhykkeen länsipäässä on lähellä luonnontilaa oleva pienialainen **lehtokorpi** (8, vihreä raja), missä kasvaa vaateliaita ruohoja kuten mesiangervoa, huopaohdaketta, niittykellukkaa, sudenmarjaa ja kotkansiipeä. Pensaista korvessa tavataan mm. puna- ja mustaherukkaa sekä paatsamaa. Kohde on erityisen tärkeä elinympäristö. Luonnontilaisuutta vähentää melko nuori puusto ja puuston samanikäisyys, vanhat hakkuut sekä jossain määrin läheisen pellon vaikutus. Lehtokorpi jatkuu itään päin, mutta hieskoivikko muuttuu pajukoksi eikä se enää ole edes luonnontilaisen kaltainen. Vesikasvillisuuden vapaan rannan osuudella muodostaa leveä järviruoko- ja järvikortevyöhyke. Joukossa on myös näyttävää osmankäämiä.

Muu luonto

Metsäiset alueet

Suunnittelualueen metsät ovat pääosin hakattu viime vuosina. Alueen metsät ovat olleet kuusivaltaisia tuoreita tai lehtomaisia kangasmetsiä. Länsiosassa on vanhoja metsittyneitä peltolaiteja (1), jotka kasvat pajuja, koivua, pihlajaa, leppää ym. lehtipuuvaltaista puustoa. Joukossa on vain vähän isompaa puustoa. Ryteikössä tavattiin inventointihetkellä myös peukaloista.

Peltoalueen ja Kärpänojan väliin jäävä metsä on juuri avohakattu (2) ja paikoin maaperäkin on kasvion hakkuiden jälkeen. Muutoin hakatulla alueella kasvaa nuorta lehtipuuvesaa ja heinää. Vain aluetta halkovan painanteen varteen on jätetty kapea kaistale hakkaamat-

ta, mutta jätetyt kuusetkin ovat suurelta osin kaatuneet tuulenkaatoina. Painanteessa on kuitenkin jäljellä puronvarsikasvillisuuttakin: alvejuurta, rönsyleinikkiä ja hiirenporrasta.

Kärpänojan pohjoispuolella (3) ja Lallintien itäpuolella on pienialaiset kuusivaltaiset tuoreet kangasmetsät, jotka ovat luonnontilaisia. Vanhassa kuusikossa on merkkejä pohjantikan vierailuista.

Kärpänojan varsi (4) on niin ikään jätetty hakkaamatta kapealta kaistalta, vaikkakin vanhat hakkuut ovat yltäneet puron eteläpuolella aivan puroon asti. Kasvillisuus ei ole siten luonnontilainen ja kun purokin on paikoin kaivettu ja ojamainen, ei puro muodosta metsälain tarkoittamaa erityisen tärkeää elinympäristöä. Pohjoiseen päin puronvarsi muuttuu niittymäiseksi ja paikoin puronvarsi on varsin tiheää kuusikkoa tai haavikkoa. Kärpänojan alajuoksu metsäisellä osuudella on välillä suurten heinien ja ruohojen ja välillä nuoren haavikon ympäröimä. Paikoin puustosta löytyy suurempiakin puita.

Paikallisesti puronvarsi on merkittävä ja kehittyy hakkuiden ulkopuolella edelleen monimuotoisuuden kannalta merkittävämmäksi, sillä puron varrella kasvaa mm. mustakonnanmarjaa ja sinivuokkoa. Puronvarrella viihtyy myös **pyy**, joka on lintudirektiivin laji. Aivan suunnittelualan pohjoispuolella, Kärpänojan varrella, on myös liito-oravan lisääntymispaikka, mutta suunnittelualueelle esiintymispaikka ei yllä.

Kärpänojaa koillisesta laskevan puron varrella on **puron** luonnontilaisin osa (5), joka on jo luonnontilaisen kaltainen ja siten erityisen tärkeä elinympäristö. Puro mutkuttelee kuusikon keskellä ja sitä reunustavat komeat saniaiset. Vaikka purossa ei kuivana aikana juuri vettä virtaa, ovat kasvillisuus ja pienilmasto puronvarrella tyypilliset. Leppää on kuusen ohella puustossa eniten. Yläjuoksulla on merkkejä **liito-oravan** vierailusta, joten uoma on tärkeä viheryhteys, vaikka lisääntymisaluetta ei kaava-alueella olekaan. Puronvarren kuusikossa viihtyy myös mm. varpuspöllö. Purouomaa laskee idästä laajan peltoalueen vedet. Puron ja tien välisellä osuudella on kaivuun jälkiä, joten se ei ole kovin luonnontilainen. Puusto lienee istutuskoivikko. Uomaa kannattaa kehittää kuitenkin viheralueena luonnontilaisuuden ja monimuotoisuuden lisäämiseksi.

Myös Näsijärven itärannan peltoalueen keskellä on melko syvä puropainauma (6), joka kerää laajan peltoalueen vesiä. Painauma on kuusivaltainen, joskin joukossa on paljon leppää ja koivua. Kenttäkerroksessa valtalajeina ovat mesiangervo, rönsyleinikki ja rentukka sekä pensaista mustaherukka ja vadelma.

Lallintien ja Pohjantien välisellä alueella kumpuilevaa peltoaukeaa rikkoo pienet kallioiset kumpareet (9). Ne ovat näyttäviä, koska niitä reunustaa useimmiten komeat katajat. Monille kumpareille on kasattu aikoinaan kivet pellonraivauksen yhteydessä ja ne siten tärkeitä monille pieneliöille. Puusto on harvaa ja osin hyvin vanhaa ja komeaa. Katajat ovat maatalouskulttuurin myötä syntyneet ja ovat maisemallisesti arvokkaita rajaamassa peltoja ja metsiä.

Komein kalliomännikkö löytyy alueen koillisosasta (10). Jyrkät, vaikkakin pienet palleroponjäkäläiset kalliokumpareet antavat metsikölle jylhyyttä. Metsikön laelta löytyy myös pienialainen neva, jolla kasvaa lähinnä rahkasammalta ja saroja. Vaikkakin **suolta** on kaivettu oja, on itse suo luonnontilaisen kaltainen ja erityisen tärkeä elinympäristö (vähäpuustoinen suo).

Myös Otavalta-tien varren kalliokumpareet (11) ovat maisemallisesti näyttäviä. Pääpuulajina on mänty ja aluskasvillisuus on karuimmilla osilla palleroporonjäkälää ja muualla kuivahkon kankaan tyyppilajistoa. Mäntyniemi-tilan eteläpuolinen metsäalue on harvahkoa ja nuorta sekametsää (12), missä ei ole erityisiä luontoarvoja.

Kulttuurivaikutteiset kohteet

Pohjankylän alueella on uudisrakennusten ohella näyttäviä, vanhoja tilakeskuksia, joiden ympäristö on vanhaa kulttuurimaisemaa peltoineen. Pihapiireissä kasvaa vanhaa arvokasta lajistoa, jota ei ole inventoitu tässä yhteydessä. Komeimmat viljelyaukeat sijoittuvat Näsijärven rannoille ja Pohjantien pohjoispuolelle. Peltoaukeiden ohella on tärkeää säilyttää metsien reunavyöhykkeitä, missä on runsaasti näyttäviä katajia. Peltoaukeilla ruokaili inventointihetkellä mm. **kurki** ja valkuposkihanhi. Mutalanlahden ympäristö kuuluu maakunnallisesti arvokkaaseen **Mutalanlahden kulttuurimaisemaan**.

Mutalanlahden kulttuurimaisemaa

Arvokkaat luontokohteet

Osayleiskaava-alueen suurin arvo on **arvokas kulttuurimaisema** tilakeskuksineen, peltoineen ja pellonreunuksineen. Erityisesti koillisosien kalliokumpareiden (9) ja metsäalueen (10) **reunavyöhykkeet katajineen** tulisi pyrkiä säilyttämään esim. kaavamääräyksin tai rakentamishjeilla. Luonnonsuojelullisesti arvokkaat kohteet ovat hyvin pienialaisia.

Luonnonsuojelulain tarkoittamat kohteet

Kartoitetulla alueella ei ole luonnonsuojelualueita tai luonnonsuojelulain tarkoittamia ja alueellisen ympäristökeskuksen rajaamia suojeltavia luontotyyppejä.

Lajiston kannalta suojeltavat kohteet

Suunnittelualueella ei tavata myöskään liito-oravan lisääntymis- ja levähdysaluetta, vaikkakin Kärpänojan läntisellä haaralla lajilla on lisääntymisalue heti kaava-alueen ulkopuolella. Myös itäisellä haaralla on puronvarrella vähäisiä merkkejä lajin vierailusta puron varrellä.

Metsälain mukaiset kohteet

Alueella tavataan kolme metsälain mukaista **erityisen tärkeää elinympäristöä**. Ne ovat Kärpänojaan laskevan haaran metsäinen **puronvarsi** (5) ja pienialainen puuton **suo** (10)

alueen koillisosassa sekä alueen eteläosan pienialainen **lehtokorpi** (8). Kohteet on merkitty karttaliitteeseen vihreällä.

Paikallisesti merkittävät luontokohteet

Edellä mainittujen kohteiden lisäksi suunnittelualueella on paikallisesti merkittäviä (kartassa keltaisella) luontokohteita sekä tärkeitä virkistysalueita. Kaikki jäljellä olevat rakentamattomat ranta-alueet (7, 8) ovat arvokkaita maisemallisesti ja virkistyksen kannalta.

Vaikka alueen puronvarret ovat lähes kokonaan rakentamisen tai metsänkäsittelyn piirissä eivätkä siten enää erityisen tärkeitä elinympäristöjä, on niillä luonnon monimuotoisuuden kannalta merkitystä. Ne tulisi jättää aina viheralueiksi. Lähellä luonnontilaisen kaltaisia osuuksia löytyy Kärpänojan (4, 5) varrelta ja peltoalueen keskeltä laskevan puron varrelta (6).

Ympäristö- ja terveyshaitat

Ympäristönsuojelullisesti kaava-alueella ei ole suuria ongelmia. Meluarvot eivät ylitä selvitysalueella. Mutalanlahti on hyvä virkistysarvoltaan, vaikkakin sitä kuormittaa jossain määrin hajakuormitus.

Marraskuu 2007
Pentti Keskitalo
ympäristöpäällikkö

Lähteet

Kääntönen, M. 1994. Ylöjärven uhanalaiset putkilokasvit. Tampereen kasvitieteellinen yhdistys ry.

Paakkinen, M. 2001. Vedenlaatu ja virkistyskelpoisuus Ylöjärven kunnan alueella sijaitsevilla järvissä. Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry.

Suunnittelukeskus Oy 2005. Vahannan-Lempiäniemen-Mutalan alueen linnusto- ja liito-oravaselvitys.

